

Valta ja muutos – ylimmän johdon tulkinta vallan ilmenemisestä organisaation strategisessa muutosprosessissa

KTL Kari Kerttulan johtamisen väitöskirja "Valta ja muutos – ylimmän johdon tulkinta vallan ilmenemisestä organisaation strategisessa muutosprosessissa" tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 14.5.2009. Vastaväittäjänä toimi professori Taina Savolainen (JoY) ja kustoksena professori Tuomo Takala.

Johdon tulkitseva kerronta auttaa muutoksessa

Kari Kerttula seurasi tutkimuksessaan vallankäyttöä suuren kansainvälisen organisaation strategisessa muutosprosessissa organisaation johtoryhmän jäsenenä. Tavoitteena oli tutkia kohdeorganisaation jäsenten kokemaa vallan ja muutoksen välistä suhdetta. Kerttula tarkasteli ylimmän johdon tulkintaa vallan ilmenemisestä organisaation muutosprosessissa.

Valtaa, yhteistyötä ja keskinäistä kilpailua

Kerttulan mukaan vallankäyttö on johtajan oikeus ja velvollisuus. Se mahdollistaa organisaation

uusiutumisen, helpottaa järjestäytyneitä toimintaa ja voi pelastaa koko organisaation olemassaolon. Johtajan tarvitsee käyttää valtaa, muuten joku muu käyttää sitä hänen puolestaan. Vallasta muodostuu helposti negatiivisävytteinen käsite, vaikka sitä pitäisi tarkastella neutraalina käsitteenä. Erityisesti vanhan, rakenne- ja toimintamallimuutosten alla olevan organisaation näkökulmasta muutos ja siihen liittyvä vallankäyttö koetaan usein negatiivisena.

Organisaation Kerttula määrittelee kuvitteelliseksi rakennelmaksi, joka on jäsenilleen samanaikaisesti yhteistyön näyttämö ja keskinäisen kilpailun kenttä. Valta nähdään tutkimuksessa sosiaalisiin suhteisiin sisältyvänä piilevänä ominaisuutena, jonka käyttöä seurattiin organisaation muutosprosessissa sen ilmenemisen ja jäsentymisen kautta. Muutoksen Kerttula määrittelee puolestaan prosessiksi, jonka vaikutuksesta organisaation rakenne ja toimintaperiaatteet muuttuvat. Organisaatiokulttuurin määrittellään puolestaan muodostuvan organisaation historiasta ja sen nykyhetken toiminta- ja ajatusmallien yhdistelmästä sekä jäsenten suhtautumisesta toimintaympäristöön ja tulevaisuuteen.

Organisaatiot muutoksessa ja muutokset organisaatiossa

Kerttulan mukaan nykypäivän organisaatioiden jäseniltä edellytetään kykyä toimia vaikeasti enustettavassa ympäristössä, jolle ovat tyypillisiä nopeat muutokset, moniselitteisyys sekä perinteisten toimintamallien, uskomusten ja asenteiden kyseenalaistaminen.

Muutoksista on tulossa kiinteä osa yritysten ja organisaatioiden johtamista. Organisaation sisäiset ryhmät muodostavat organisaatiota-
soja ja verkostoja, joilla on itsenäisen organisaation toiminnallisia piirteitä, mutta ovat samalla osa suurempaa kokonaisuutta.

Tulossa on Kerttulan mukaan mielenkiintoisia kamppailuja, kun vanhat ja uudet rakenteet kilpailevat olemassaolostaan ja asemastaan yritysten toimintaympäristöjen muutosten kiihtyessä. Ryhmien menestys on niiden jäsenten menestystä, ja vahvimpien ryhmien jäsenyydestä kilpaillaan. Vahvimmat ryhmät pyrkivät puolestaan valitsemaan jäsenikseen aina vahvimmat kandidaatit. Asetelma on jännitteinen, kun eri kehitysvaiheissa elävien ryhmien toimintakyvyssä on suuria eroja organisaatiossa.

Muutoksen tulkitsevaa kerrontaa

Tutkimuksessa vallankäyttöä tarkasteltiin muutoksenteekijöiden ylläpitämänä kerrontana. Kerttula määrittelee tutkimuksessaan uuden johdon kerronnan käsitteen tulkitsevan kerronnan prosessiksi. Tällainen kerronta ohjaa organisaatiota määrittelemällä tulevan toiminnan periaatteita, ja se pyrkii yhdistämään uusia ja vanhoja rakenteita ja toimintaperiaatteita. Kerronta käynnistää organisaation jäsenten tulkintaprosessin siitä, miltä tulevaisuus saattaisi näyttää.

Kerttulan toinen tulos on uusi valtapotentiaalin käsite. Se kuvaa omistajavaltaa, joka si-
joittuu organisaation muun johtamispuheen ja vallankäytön yläpuolelle. Organisaation johdon tehtävä on muuttaa valtapotentiaali käytäntöön johtamispuheensa avulla. Valtapotentiaali on siis johtamispuheen kautta johtajien työtä tukeva resurssi. Valta ilmenee organisaatiossa dynaamisen tulkitsevan kerronnan prosessin muodossa, joka läpäisee kaikki organisaatiotasot, eikä ole sidoksissa aikaan. Kerttula korostaa valtapotentiaalin merkitystä sekä johtamispuheen ja tulkitsevan kerronnan tärkeyttä vallankäytössä. ■

Lisätietoja: kari.kerttula(at)hotmail.com

Manne takaraivossa. Ennakkoluulot ja syrjintä suomalaisten romaniyrittäjien kokemana

*KTM Ritva Anttosen yrittäjyyden väitöskirja
"Manne takaraivossa. Ennakkoluulot ja syrjintä suomalaisten romaniyrittäjien kokemana" tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 8.5.2009. Vastaväittäjinä toimivat professori Anne Kovalainen (TSE) ja professori Kimmo Jokinen (JY) sekä kustoksena professori Matti Koiranen (JY).*

"Manne-asenteesta" eroon luottamalla

Ritva Anttonen kuvasi väitöskirjatutkimuksessaan suomalaisten romaniyrittäjien kohtaamia ennakkoluuloja ja syrjintää yritystoiminnassa. Tärkeimpänä tulevaisuuden kehityskaarena Anttonen nimeää luottamuksen rakentamisen pää- ja romaniväestön välille ennakkoluulojen ja syrjinnän poistamiseksi.

Romaniyrittäjäksi rohkaisun avulla

Tutkimusaineisto muodostui seitsemän pohjanmaalaisen ja keskisuomalaisen yrittäjän kertomuksista. Yritysten toimialat olivat huonekalujen tehdastuotanto, ravihevossrattaiden valmistus, perinteisten romanihameiden ompelu, autovarusteiden myynti, käytetyn auton kauppa, hevosten kasvatusta, siitostoiminta, raviurheilu, kiinteistöjen vuokraus, sekä polttopuu-, kiinteis-

tö- ja tonttikauppa. Haastatellut romaniyrittäjät suhtautuivat tulevaisuuteen yleensä ottaen valoisasti. Anttosen mukaan monilla romaneilla on yritystoiminnassa tarvittavia vahvuuksia. He ovat ahkeria, oma-aloitteisia, sosiaalisia ja hyviä käymään kauppaa. Romaneja, joilla on ajatuk- sissa yritystoiminnan aloittaminen, tulisikin Ant- tosen mukaan tukea ja rohkaista hankkimaan tarvittava liiketoimintaosaaminen ja aloittamaan yritystoiminta.

Eroon ennakkoluuloista

Haastatelluilla yrittäjillä oli kokemuksia ennakkoluuloista ja syrjinnästä niin yhteistyötahojen, rahoittajien, asiakkaiden kuin kilpailijoiden kanssa. Huonoja kokemuksia oli eniten niillä yrittäjillä, joiden asiakaskuntana toimi koko väestö. Mikäli henkilö ei tunne romaneja tai romanikulttuuria, suhtautuu hän tutkimuksen mukaan usein ennakkoluuloisesti ja syrjivästi romaniväestöön ja näin myös romaniyrittäjiin. Haastatelluilla oli myös positiivisia kokemuksia ennakkoluulottomuudesta sekä ennakkoluuloista eroon pääsemisestä, ja vuorovaikutuksen yhteistyökumppaneiden kanssa koettiin sujuvan hyvin heti, kun luottamus oli syntynyt osapuolten välille.

Luottamusta rakentamaan

Tutkimukseen haastateltujen romaniyrittäjien käsitysten mukaan romaneihin kohdistuvien ennakkoluulojen syynä ovat sekä pääväestön tie-

tämättömyys romanikulttuurista että romaniväestön ennakkoluulot pääväestöä kohtaan. Yrittäjät pitivät luottamuksen rakentamista ratkaisuna ennakkoluuloihin. Luottamuksen rakentaminen käsitettiin enemmän romaniväestön tehtäväksi, mutta myös pääväestön toivottiin osallistuvan siihen.

Molemminpuolinen luottamus olisi tutkimuksen mukaan saavutettavissa romanien ja

pääväestön yhteistyöllä. Ennakkoluulojen poistaminen nähtiin ratkaisuna syrjintään, sillä syrjinnän koettiin vähenevän ennakkoluulojen hälvetessä. Haastateltavien yrittäjien mukaan ennakkoluulot poistuvat parhaiten lisäämällä pääväestön ja romaniväestön välistä vuorovaikutusta. ■

Lisätietoja: ritva.t.k.anttonen(at)jyu.fi.

Tätä peliä ei hävitä. Abduktiivinen tutkimus Halton- konsernin oppimishistoriasta 1968–2006

VTT Pertti Hartikaisen yrittäjyyden väitöskirja "Tätä peliä ei hävitä. Abduktiivinen tutkimus Halton-konsernin oppimishistoriasta 1968–2006" tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 18.4.2009. Vastaväittäjinä toimivat dosentti Mika Aaltonen (TKK) ja professori Ilkka Nummela (JY) sekä kustoksena professori Matti Koironen (JY).

Kansainvälinen menestys edellyttää luovaa yrityskulttuuria

Pertti Hartikaisen väitöstutkimuksen kohde Halton Oy perustettiin Salpausselän harjulle Kausalaan 40 vuotta sitten vaikean taloudellisen

tilanteen aikana. Yritys on opiksi kelpaava case-esimerkki innovatiivisesta dynaamisuudesta ja teknologisesta sekä liiketoiminnallisesta osaamisesta. Ahnas tiedon kerääminen ja hedelmällinen yhteistyö monien sekä koti- että ulkomaisen yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa on hyödyttänyt niin yhtiötä kuin ilmastointialan yleistä teoreettista tutkimusta maassamme vuodesta 1970 lähtien.

Perheyritys Halton Oy on kasvanut elinkaarensa aikana sisäilmastointialan kansainvälisesti johtavaksi konserniksi ja merkittäväksi osajaksi. Hartikainen pohti tutkimuksessaan, kuinka Halton Oy:n kokonaisvaltainen kasvu ja menestys ovat olleet mahdollisia.

Myös suomalainen perheyritys voi kasvaa suureksi ja säilyä globaalista laajentumisestaan

huolimatta perustajasuvun omistuksessa ja hallinnassa. Tutkimus painottaa perheyrittäjän kasvaintention suurta merkitystä yhtiön keskeisimpänä kasvutekijänä.

– Huippuyritysten globaaliin mestaruus-sarjaan nouseminen vaatii suomalaisilta yrittäjiltä strategioiden ja visioiden sekä luovan yrittäskulttuurin hiomista. Muutos kotimaan maakuntasarjoista kohti kansainvälistä osaamis- ja tietämystasoa on yllättävän suuri, Hartikainen painottaa.

Hartikainen näkee Halton Oy:n menestyksen taustalla yrityksen perustamisesta lähtien vaikuttaneen viisaasti valitun toimintakulttuurin. Tämä sisältää muun muassa johdon osaavuuden ja tiedon, tietämyksen hallinnan käyttöönoton 2000-luvulla ja harkitut yritysostot.

Maamme koko yritys-kannasta noin 80 prosenttia kuuluu perheyrityksiin, jotka työllistävät alueellista ja paikallista työvoimaa. Uusien työpaikkojen luomiseksi tarvitaan tuhansittain uusia kasvuhakuisia ja tuottavia perheyrityksiä, jotka kykenevät työllistämään ihmisiä ja jakamaan kansantaloudelle lisäarvoa. Kasvatavat pk-yritykset ovat yhteiskunnalle tärkeitä, sillä ne luovat suurimman osan uusista työpaikoista.

Innovatiivisten ja kehityskykyisten yritysten syntyminen useammille työllistävälle toimialoille on hyvinvointiyhteiskuntamme säilymisen ehto. Maamme tarvitsee lisää luovaa yrittäjyyttä omaa.

– Tarvitaan enemmän perheyrittäjyyden tutkimusta elinkeinoelämämme tukemiseksi. Kehittyneissä kansantalouksissa korostuu yliopistojen merkitys. Hyvin toimiva korkeakoulu ja hyvät palvelut houkuttelevat yrityksiä, joita ilman mikään seutu maassamme ei voi enää menestyä. Pienetkin alueyliopistot voivat vaikuttaa alueensa kehitykseen parhaiten silloin, kun ne kykenevät nousemaan rohkeasti kohti kansainvälistä huippua, Hartikainen sanoo.

Väitös pohjautuu learning history -metodiin ja abduktiiviseen päättelyyn. Halton-yhtiöiden sisällä kenttätyönä toteutettu tutkimus on edellyttänyt luottamuksellista kumppanuutta sekä läheistä yhteistyötä haltonlaisten ja tutkijan välillä. Tutkimusformaatti tekee mahdolliseksi syvälle menevien haastattelujen ja havainnointien käytön. ■

Lisätietoja: [hartpeli\(at\)pp.inet.fi](mailto:hartpeli(at)pp.inet.fi)

Environmental rhetoric in Finnish business – Environmental values and stakeholder relations in the corporate argumentation of acceptable environmental management

KTM Tiina Onkila yritysten ympäristöjohtamisen väitöskirja "Environmental rhetoric in Finnish business – Environmental values and stakeholder relations in the corporate argumentation of acceptable environmental management" (Ympäristöretoriikkaa suomalaisessa liiketoiminnassa – Ympäristöarvot ja sidosryhmäsuhteet hyväksyttävän ympäristöjohtamisen argumentaatioissa) tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 17.4.2009. Vastaväittäjänä toimi professori Johanna Kujala (Tampereen yliopisto) ja kustoksena professori Hanna-Leena Pesonen.

Ympäristövastuun asema suomalaisessa liiketoiminnassa on vielä ristiriitainen

Tiina Onkila tutki väitöskirjassaan ympäristötoiminnan hyväksyttävyyden retorista rakentumisista suomalaisessa liiketoiminnassa.

Onkila tarkasteli tutkimuksessaan argumentteja, joita suomalaiset liiketoiminnan am-

mattilaiset käyttävät kuvatessaan yrityksensä ympäristötoimintaa. Hän tunnisti ristiriitaisia argumentoinnin tapoja, joita liiketoiminnassa käytetään perusteltaessa ympäristötoimenpiteiden hyväksyttävyyttä. Vaikka argumentit voivat olla keskenään kilpailevia, kaikki niistä ovat perusteltavissa. Tulokset heijastavat ympäristövastuullisuuden vielä epävakaa ja ristiriitaista asemaa suomalaisessa liiketoiminnassa.

Onkila korostaa, että tämä ei kerro tutkittujen yritysten ympäristönsuojelun tasosta vaan heijastaa pikemmin eri toimijoiden tekemien tulkintojen ja asettamien vaateiden ristiriitaa.

– Kaikkien sidosryhmien näkökulmasta hyväksyttävää ympäristönsuojelun tapaa tai tasoa ei pystytä objektiivisesti määrittämään, eikä sitä voida yksiselitteisin mittarein ja indikaattorein osoittaa, Onkila huomauttaa.

Ympäristötoimenpiteet rakentuvat pikemminkin eri toimijoiden esittämien argumenttien ja tulkintojen kautta siitä, mikä on hyväksyttävä ympäristönsuojelun taso.

Suurin haaste ympäristöjohtamisen toteuttamiselle näyttäisikin olevan eri toimijoiden ympäristövaateiden yhteensovittaminen. Tutki-

tusta aineistosta onkin tunnistettavissa argumentteja, jotka on kohdistettu vakuuttamaan sekä niitä toimijoita, joiden mielestä ympäristöasiat ovat luonteva osa liiketoimintaa, että niitä toimijoita, jotka pitävät ympäristöasioita liiketoimintaan kuulumattomina.

Tulkinnat parhaista ratkaisuista vaihtelevat

Tutkimuksen aineistoja olivat 25 suomalaisen yrityksen julkaisemat ympäristö- tai yhteiskuntavastuuraportit sekä 10 ympäristöjohtajan haastattelut. Yritykset oli valittu sellaisten yritysten joukosta, jotka ovat saaneet tunnustusta ympäristösuoriutumisestaan. Onkila tunnisti eroja näissä aineistoissa käytetyissä argumenteissa, ja luokitteli argumentit näiden erojen perusteella.

Ympäristöraporteista tehty argumenttien luokittelu perustui erilaisiin valtasuhteiseen toimijoiden välillä. Yritys kuvattiin sekä valtaa pitävänä että vallan alaisena toimijana. Haastattelussa argumentointi nojaa erityisesti ristiriitai-

siin näkemyksiin ympäristö- ja talousarvojen suhteesta. Ympäristö- ja talousarvoja kuvattiin sekä toisiaan täydentävinä, että keskenään ristiriitaisina.

Haastatteluissa nousi esiin erityisesti kyseenalaistava argumentoinnin tapa, jossa vedotaan siihen, että tulkinnat ympäristön kannalta parhaista ratkaisuista vaihtelevat. Puhuessaan päätöksenteosta ympäristöasioihin liittyen, eräs ympäristöjohtajista totesi ”Se on oikeestaan, mä miellän, et se ympäristö ja turvallisuus on molemmat semmosia asioita ja sit ollaan joskus aina rajapinnoilla, josta ei voi sanoo, onko oikeeta näkemystä kellään.” Yritystoimijat eivät näe kaikkia sidosryhmien esittämiä intressejä ympäristöparannusten kannalta parhaina. On huomattava, että yritykset ovat vain yksi ympäristövastuullisten toimijoiden joukko, joiden toimintojen mahdollistajina tai estäjinä muut toimijat voivat vaikuttaa. ■

Lisätietoja: tiina.onkila(at)econ.jyu.fi

Ikääntyvä johtaja tienhaarassa – ikäntyvien johtajien kertomukset johtajuuden ja identiteetin rakentajina

*KTM Tapani Frantsin johtamisen väitöskirja
"Ikääntyvä johtaja tienhaarassa – ikäänty-
vien johtajien kertomukset johtajuuden ja
identiteetin rakentajina" tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa 3.4.2009. Vastaväittäjänä toimi professori Pauli Juuti (Lappeenrannan teknillinen yliopisto) ja kustoksena professori Tuomo Takala.*

Ikääntyvät johtajat ymmärtävät ikääntyneitä työntekijöitä

Yhtä lailla kuin työntekijät, ikääntyvä johto kampailee jatkamisodotusten ja luopumisen ristipaineissa. Eläköitymiskeskustelu vaatii esimerkillistä työn jatkamista samalla kun organisaatiojärjestelyissä johtamisvaatimukset kasvavat. Johdon kokemukset kertovat kultaisten kändenpuristusten sijaan korostuneesta vastuullisuudesta ja sitoutumisesta. Johtotehtävästä ei ole helppo lähteä.

Ikääntyvän johdon kertomuksia ja uravaihtoja väitöstyössään tutkinut Tapani Frantsi havaitsi yli 55-vuotiaiden johtajien valinnoissa johtajuusidentiteetin ja työelämän ulkopuolisten pyrkimysten välistä kamppailua. Eläkeikä lähestyvä johtajat kokevat työelämän rytmin

haastavana ja hakevat vaihtoehtoisia rooleja viimeisinä vuosinaan.

Julkishallinnon johtoa lukuun ottamatta johtajien kertomuksissa korostuu tien tasoittaminen seuraajalle. Siirtymisreitteinä myöhäisessä uravaiheessa tuli esiin johtamistehtävää kapeammat erikoisosaamista vaativat roolit ja projektitehtävät. Julkishallinnon johtajien kertomuksissa valintavaihtoehdot osoittautuivat tarinoissa yrittäjiä ja järjestöjohtajia kapeammiksi. Yrittäjät jatkavat yritystoimintaa rajatummassa roolissa.

Ikääntyvä johto on tietoinen omista rajoitteiltaan eikä halua jäädä jarruttamaan kehitystä. "Mä en missään nimessä kuvittele, että mä pyörisin täällä semmosena vanhana, puolikuurona ja -sokeena ukonkäppänä." Omistajayrittäjänä toimineen johtajan kommentti kuvastaa ikääntyvän johdon ymmärrystä ja pyrkimystä luopua ajoissa.

Ikääntymisen myötä johto lähestyy henkilöstöä ja kantaa vastuuta paitsi yrityksestään myös henkilöstön selviytymisestä. Kapeat saavuttamiseen pohjautuvat merkitykset korvautuvat myöhäisen uran vaiheessa elämän laveammilla ulottuvuuksilla. Johtajien tulevaisuuskuvisa nousevat esiin työelämän sivuun työntämät harrastukset, taipumukset ja identiteetit. Terveys, pelko sen menettämisestä ja puoliso korostuvat valintojen perustana. Myös kuolema

on johtajien puheessa läsnä. Työ jatkuu, mutta aiempaa rajatummassa merkityksessä.

Ikääntymiskeskustelussa johdolle ladataan korkeita odotuksia edistää ikääntyvien työntekijöiden työssä jaksamista. Hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen kompromissin seurauksena on odotettavissa työelämän laatua edistäviä ohjelmia, joissa johtoa aletaan yhä voimallisemmin valistaa työelämän rakentamisesta.

– Ikääntyville johtajille ei tutkimuksen perusteella tarvitse järjestää ikäjohtamisen koulutusta. Ymmärrys on ikääntyvillä johtajilla koh-

dallaan. Ohjaukselliset toimenpiteet sen sijaan ovat paikallaan, Frantsi huomauttaa.

Tutkimuksen osallistui kahdeksan yli 55-vuotiasta johtajaa, joista kolme naista ja viisi miestä. Johtajista kolme on yrittäjiä, yksi teknologiateollisuuden johtaja, kaksi järjestöjohtajaa ja kaksi valtionhallinnossa työskentelevää johtajaa. Tutkimushaastattelut toteutettiin vuosina 2005 ja 2007. ■

Lisätietoja: [tapani\(at\)frantsi.com](mailto:tapani(at)frantsi.com)

Essays on Globalization – Policies in Trade, Development, Resources and Climate Change

KTL Leena Kerkelän kansantaloustieteen aineeseen kuuluva väitöskirja "Essays on Globalization – Policies in Trade, Development, Resources and Climate Change" (Esseitä globalisaatiosta – kauppa- ja kehityspolitiikka, resurssien ja ilmastonmuutoksen hallintaa) tarkastettiin Helsingin kauppakorkeakoulussa 27.3.2009. Vastaväittäjänä toimi dosentti (HY), VTT tutkimusneuvonantaja Kari Alho (ETLA) ja kustoksena professori Pertti Haaparanta (HSE).

Väitöskirja muodostuu neljästä esseestä, joiden aiheita ovat kauppa- ja kehityspolitiikan kohe-

renssi Mosambikissa, hintojen vapauttaminen Venäjän energiamaarkkinoilla, kehitysmaiden etuudet EU:n sokerimarkkinoilla sekä hiilinielujen rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa.

Kehityspolitiikassa kaupan vapauttaminen ja kehitysapu toimivat yhdessä

Kauppaa tukeva kehitysapu on ollut keskeinen teema niin WTO:n, YK:n kuin Suomenkin kehitysmallinjauksissa. Tässä tutkimuksessa on kar- toitettu Mosambikin vaihtoehtoja kaupan vapauttamisessa niin monenkeskisesti kuin alueel- lisissa sopimuksissa. Vain yksipuolinen markki- noillepääsy Eurooppaan osoittautuu näissä vaihtoehtoissa hyödylliseksi. Kauppaa tukeval- la kapasiteetin rakentamisella kehitysavun kei- noin on sen sijaan merkittävää potentiaalia,

mutta näissäkin vaihtoehtoissa tulee rakenteelliset tekijät eli tarjonnan kasvun mahdollisuus ottaa huomioon. Sokerin vienti EU:hun on esimerkki sidotusta avusta, sillä sekä viennin määrä että hinta ovat annettuja.

Hintojen vapauttaminen Venäjän energiemarkkinoilla vapauttaa resursseja vientiin ja kansainväliseen talouteen

Venäjän energiavarat ovat maan tärkein vientiartikkeli ja niiden runsaus on mahdollistanut alhaiset säädellyt hinnat kotimarkkinoilla. Tässä tutkimuksessa analysoidaan vuoden 2003 energiareformia, missä mm. sähkön ja kaasun hin-

toja korotettiin. Myöhemmät linjaukset ovat samansuuntaisia; vuoteen 2011 mennessä Venäjän hallitus pyrkii vapauttamaan sekä kaasun että sähkön kotimaisen hinnoittelun, mikä tukee viennin kasvua. Tutkimuksessa on arvioitu näiden tukien laajuutta kokonaistaloudellisessa kehikossa sekä analysoitu erikseen kaasun ja sähkön hinnankorotuksia. Energian verot ja tuet, mukaan lukien vientiverot, ovat Venäjän keino hallita osallistumistaan kansainvälisille markkinoille sekä taloudellisesti että poliittisesti. Kaikissa esseissä on sovellettu numeerista globaalia yleisen tasapainon mallia (GTAP). ■

Lisätietoja: leena.kerkela(at)vatt.fi

Essays on Migration

KTM Matti Sarvimäen kansantaloustieteen aineeseen kuuluva väitöskirja "Essays on Migration" (Esseitä muuttoliikkeistä) tarkastettiin Helsingin kaupunkorkeakoulussa 12.3.2009. Vastaväittäjänä toimi professori David Card (UC Berkeley) ja kustoksena professori Pertti Haaparanta (HSE).

Evakoksi joutuminen nosti tuloja

Väitöskirjan neljä esseettä tarkastelevat evakkojen asuttamista sodan jälkeisessä Suomessa sekä viimeaikaista Suomeen kohdistunutta maahanmuuttoa. Toisen maailmansodan seurauksena useampi kuin joka kymmenes suomalainen joutui muuttamaan pysyvästi pois kotiseudultaan. Väitöskirjassa tutkitaan evakoksi joutumisen

vaikutusta pitkän aikavälin tuloihin. Analyysi perustuu poikkeukselliseen aineistoon, jossa seurataan yli 20 000 suomalaista kuuden vuosikymmenen ajan. Luovutetuilla alueilla asuneiden keskitulot ja työllisyys eivät poikenneet koko maan keskiarvoista sotaa edeltävinä vuosina. Kuitenkin vuonna 1971 evakoksi joutuneiden miesten keskitulot olivat noin 11 prosenttia muita korkeammat. Naisten kohdalla vastaavia eroja ei ollut.

Nämä havainnot viittaavat siihen, että evakoksi joutuminen nosti huomattavasti miesten tuloja. Yllättävän tuloksen taustalla on evakoksi joutumisen pysyvä vaikutus liikkuvuuteen. Evakot muuttivat keskimääräistä useammin paikkakunnalta toiselle ja maaseudulta kaupunkiin sodan jälkeen. Lisäksi he siirtyivät muita nopeammin maanviljelyksen parista teollisuus- ja palveluammatteihin.

Väitöskirjassa tarkastellaan myös asutus- toiminnan vaikutusta Suomen aluerakenteeseen. Tulosten mukaan ne maalaiskunnat, joihin sijoitettiin paljon evakkoja, kasvoivat nopeammin myös sodan jälkeen. Analyysi perustuu sijoitus- suunnitelman yksityiskohtien hyödyntämiseen ja huomioi väestökehitykseen vaikuttaneet muut tekijät.

Maahanmuuttajien kotoutuminen työmarkkinoille hidasta

Väitöskirjan toisessa osassa tutkitaan maahan- muuttajien kotoutumista suomalaisille työmark- kinoille. Tulosten mukaan maahanmuuttajien keskimääräinen työllisyys ja keskitulot ovat

huomattavasti heikkomat kuin saman ikäisillä ja samoilla alueilla asuvilla syntyperäisillä suo- malaisilla. Erot pienenevät maahanmuuttajien asuessa pidempään Suomessa, mutta ainoastaan OECD-maissa syntyneet miehet saavuttavat ver- tailuryhmän. Maahanmuuttajien asemaa on kuitenkin mahdollista parantaa kotouttamisto- menpiteillä. Tulosten mukaan vuonna 1999 aloitetut kotouttamissuunnitelmat paransivat huomattavasti maahanmuuttajien työllisyyttä ja vähensivät heidän saamiaan tulonsiirtoja. ■

Lisätietoja: m.sarvimaki@lse.ac.uk, kotisivu: <http://personal.lse.ac.uk/sarvimak/>

Omistajuus erilaisten yrittäjien käsityksinä ja tulkintoina. Fenomenografinen tutkimus

KTM Marketta Koskisen yrittäjyyden väitös- kirja "Omistajuus erilaisten yrittäjien käsi- tyksinä ja tulkintoina. Fenomenografinen tutkimus" tarkastettiin Jyväskylän yliopistos- sa 7.3.2009. Vastaväittäjänä toimi professori Risto Tainio (Helsingin kauppakorkeakoulu) ja kustoksena professori Matti Koiranen (Jy- väskylän yliopisto).

Omistajuus on monimuotoisem- paa kuin yleisesti ajatellaan

Marketta Koskinen pohtii tutkimuksessaan sitä, minkä sisällön ja painotuksen omistajuus saa

erilaisten yrittäjien puheissa. Koskinen kiinnit- tää huomiota erityisesti yksilönäkökulmaan ja haastateltavien omien kokemustensa perusteel- la tekemiin tulkintoihin omistajuuden merkityk- sestä.

Omistajuudesta käyty tieteellinen keskus- telu on voimistunut 2000-luvulle tultaessa, Mar- ketta Koskinen toteaa.

– Aiemmin erityisesti liiketalouden tutkijat ovat punninneet omistajuutta ensisijaisesti lail- lis-taloudellisena kysymyksenä. Muiden tieteen- alojen tutkijat ovat tuoneet siihen uusia tarkas- telukulmia: psykologisen ja sosiaalisen lähesty- mistavan. Tässä tutkimuksessa nämä kaikki lä- hestymistavat ovat lähtökohtina.

Omistajuus ja yrittäjyys on tutkimuksissa pääsääntöisesti eriytetty toisistaan. Suurten yritysten osalta näin saattaa hyvin olla perusteltua, koska omistajuus on hajautunut ja varsinaista omistajayrittäjää on sieltä yleensä melko vaikea tunnistaa. Perheyrietyksissä ja erityisesti pienemmissä yrityksissä tilanne on toinen: yrittäjyys ja omistajuus kietoutuvat yhteen ja henkilöityvät juuri omistajayrittäjään.

Koskinen haastatteli erilaisia yrittäjiä: omistajayrittäjiä, osakasyrittäjiä ja sisäisiä yrittäjiä. Tutkimustulosten perusteella erilaisten yrittäjien suhtautuminen omistajuuteen on monimuotoisempaa kuin yleensä ajatellaan ja väitetään, Koskinen kiteyttää. Omistajuus ei ole yrittäjälle ainoastaan laillis-taloudellinen ja omistusoikeuteen perustuva ilmiö, vaan se on monikerroksinen hallinnan kokemisen oikeutus, joka saa myös arvojen merkityssisällön.

Koskisen mukaan hallinnan kokeminen ilmenee toimintana, tunteena, sosiaalisena suhteena ja omaisuuteen liittyvinä mahdollisuuksina. Omistajuutta ja omistajuuden hallinnan kokemista ohjaavat omistajan henkilökohtaiset arvomotiivit. Erilaisten yrittäjien puheet omistajuudesta heijastuvat heidän ajattelustaan ja toiminnastaan. Yhden haastateltavan sanoja lainaten *se toiminta ei ole rahan perässä juoksemis-

ta, elikkä se on elämistä haasteiden kanssa. Elämässä, kun saa haasteet toteutettua, niin siitä tulee hyvä mieli*. Omistajuus ei sinänsä ohjaa erilaisten yrittäjien toimintaa, vaikka se hallinnan kokemisen kautta liittyy kiinteästi strategiaan ja operatiiviseen toimintaan yrityksissä ja organisaatioissa.

– Se, miten tutkitut yrittäjät asioita käsitteellistävät ja tulkitsevat, muokkaa heille läheistä todellisuutta ja käyttäytymistä sekä suhtautumista omistajuuteen, Koskinen painottaa. Tällä on todennäköisesti enemmän merkitystä kuin omistajuutta koskevilla faktatiedoilla.

– Omistajuuteen liittyvien monikerroksisten havaintojen tekeminen ja tulkintojen ymmärtäminen on välttämätöntä, jotta voidaan edistää yrittäjyyttä. Tutkimustuloksillani on mielestäni sekä teoreettista että käytännöllistä arvoa yhtä lailla yrittäjyyden valmennuksessa kuin yrittäjyyskasvatuksessakin, Koskinen sanoo.

Tutkimuksen empiirinen aineisto on kerätty haastattelemalla ja aineisto on analysoitu käyttämällä fenomenografisen lähestymistavan mukaista kategorisointia ja kuvausta. Tutkimus on luonteeltaan aineistoa kuvaileva ja tulkitseva. ■

Lisätietoja: [mk\(at\)ytp.fi](mailto:mk(at)ytp.fi)

Yrittäjämäinen elinkeinopolitiikka. Kolmevaiheinen, diskurssi- analyttinen tarkastelu kunnan elinkeinopolitiikan roolista ja tehtävistä

*KTM Mirja Laurosen yrittäjyyden väitöskirja
"Yrittäjämäinen elinkeinopolitiikka. Kolme-
vaiheinen, diskurssianalyttinen tarkastelu
kunnan elinkeinopolitiikan roolista ja tehtä-
vistä" tarkastettiin Jyväskylän yliopistossa
28.2.2009. Vastaväittäjänä toimi dosentti
Juha Kostiainen (Tampereen yliopisto) ja
kustoksena professori Matti Koironen.*

Yksilöt nousevat ratkaisevaan asemaan kunnallispolitiikassa

Kunnan suhde valtioon, markkinoihin ja yhteiskuntaan on voimakkaassa muutoksessa. Kunnalliset päättäjät ovat suurien haasteiden edessä. Heidän olisi kyettävä tarkastelemaan nykyisyyttä, näkemään muutokset ja niiden suunnat, uhat ja mahdollisuudet, luomaan yhteinen tahtotila arvoiksi ja valitsemaan keinot halutun tulevaisuuden tekemiseksi. Tämä edellyttää tietoa, osaamista, luovuutta ja innovaatioita. Kysymys on uusista asenteista ja tavoista nähdä kehitys ja siihen vaikuttavat voimat. Kysymys on myös oman organisaation roolin ymmärtämisestä osana kehitystä.

Mirja Lauronen tarkastelee tutkimuksessaan suomalaisen kunnan elinkeinopolitiikkaa. Hän pohtii myös, mitä tapahtuu, kun kunnan rooli ja yrittäjyys kohtaavat. Kunnan elinkeinopolitiikalle on tullut uusia haasteita ja se on saanut keskeisen aseman kunnan tehtäväkentässä.

– Kunta toimii elinkeinopolitiikassa mahdollistajan roolissa. Tämä edellyttää kunnalta aktiivista toimintaa yrittäjyyden edistämiseksi, yritysten toimintaedellytysten kehittämisessä ja yritysten uudistumisen tukemisessa. Tulevaisuudessa innovaatio toiminnasta muodostuu keskeinen kuntien selviytymisen mahdollisuus. Tällöin on saatava yksityisten yritysten innovaatiokapasiteetti käyttöön, Lauronen toteaa.

– Tutkimuksessa keskeiseksi nousi yrittäjämäinen yksilö, aktiivinen, omaehtoinen toimija. Tilanteessa, jossa koko demokratiajärjestelmä on muuttumassa, enemmistön demokratia ei enää kannu. Tulevaisuudessa yksilön rooli vahvistuu. Yhä enenevässä määrin yksilöiden ryhmät, vähemmistöt, näyttävät käyttävän valtaa. On oletettavaa, että kunnan poliittis-hallinnollinen rakenne demokratian kantajana muuntuu, Lauronen ennakoii.

Lauronen näkee, että elinkeinopolitiikka

saa laajennetun roolin kunnissa. Se etsii sijaansa kunnan tehtäväkentässä kuntaorganisaation asettuessa itse elinkeinopolitiikan kohteeksi. Tuloksena syntyy yrittäjämäinen elinkeinopolitiikka, joka tähtää kohti yritysmäistä kuntaorganisaatiota ja yrittäjämäistä poliittis-hallinnollista organisaatiota.

Lauronen avaa tulevaisuusnäkökulman kunnalliseen elinkeinopolitiikkaan. Tutkimus mallintaa ja toteuttaa uuden tavan hahmottaa kunnallista päätöksentekoa. Se tarjoaa tieteen avuksi käytännön ongelmaan ja tulevaisuuksien tutkimuksen menetelmän päätöksenteon työkaluksi. ■

Lisätietoja: mirja.e.lauronen(at)jyu.fi

Modeling and Forecasting Implied Volatility

KTM Katja Ahoniemen kansantaloustieteen aineeseen kuuluva väitöskirja "Modeling and Forecasting Implied Volatility" (Implisiittisen volatiliteetin mallintaminen ja ennustaminen) tarkastettiin Helsingin kauppa- korkeakoulussa 27.2.2009. Vastaväittäjänä toimi professori, PhD Giampiero Gallo (Università di Firenze) ja kustoksena professori Pekka Ilmakunnas (HSE).

Implisiittisen volatiliteetin suuntaa voidaan ennustaa

Volatiliteetti on yleinen sijoitusten riskin mittari, sillä se kuvastaa, miten paljon esimerkiksi osakekurssit vaihtelevat. Volatiliteetti on myös yksi seuratuimmista tekijöistä optiomarkkinoilla. Eri-tyisesti ammattimaiset optiosijoittajat pyrkivät ennustamaan, mihin suuntaan markkinoiden volatiliteetti on menossa. Tämä johtuu siitä, että

volatiliteetti vaikuttaa runsaasti optioiden arvoihin – varsinkin silloin, kun option toteutushinta on lähellä kohde-etuuden senhetkistä markkinahintaa. Jos jonkin option hinnassa katsotaan olevan liian paljon (tai liian vähän) volatiliteettia, on se merkki mahdollisesti voitollisesta sijoitusstrategiasta.

Kun option hinnasta ratkaistaan hinnoittelun taustalla oleva volatiliteetti, kutsutaan sitä implisiittiseksi volatiliteetiksi. Implisiittinen volatiliteetti voidaan tulkita markkinoiden odotetuksi tulevaisuuden volatiliteetiksi.

Ennusteilla potentiaalista arvoa optiosijoittajille

Ahoniemen väitöskirjan neljässä esseessä tutkitaan, millaisin aikasarjamenetelmin implisiittistä volatiliteettia voidaan mallintaa. Lisäksi esseissä ennustetaan implisiittistä volatiliteettia. Ennusteiden laatua arvioidaan kahdella tavalla: miten hyvin ennustetaan implisiittisen volatiliteetin tuleva arvo, ja miten hyvin sen muutoksen suunta. Jos sijoittaja pystyy ennustamaan

implisiittisen volatiliteetin muutoksen suuntaa oikein, voi näkemyksellä potentiaalisesti hyötyä optiomarkkinoilla. Parhaan ennustemallin löytämiseksi kahdessa esseessä suoritetaankin kauppasimulaatio todellisilla optiohinnoilla. Näin selvitetään, millaisen mallin ennusteiden perusteella sijoittajan kannattaisi käydä optiokauppaa. Tutkimus ei kuitenkaan ota kantaa siihen, voiko mallien ennusteiden avulla tehdä ylisuuria tuottoja.

Väitöskirjan esseissä mallinnetaan implisiittistä volatiliteettia USA:n osakeindeksioptiomarkkinoilta, Japanin osakeindeksioptiomarkkinoilta ja USD/EUR valuuttaoptiomarkkinoilta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että implisiittisen volatiliteetin suuntaa voidaan ennustaa. Ennustettavuus vaihtelee markkinasta riippuen ■

Lisätietoja: [katja.ahoniemi\(at\)hse.fi](mailto:katja.ahoniemi(at)hse.fi)